

Praktijkverhaal

Aanpak werkgerelateerde longziekten vraagt om samenwerking artsen en arbodeskundigen

Eveline Janse¹ en Heleen den Besten²

Blootstelling aan stoffen op het werk blijkt vaker van invloed op longziekten dan gedacht. Dat stellen artsen en verpleegkundigen die meededen aan twee pilots die Long Alliantie Nederland (LAN) vorig jaar startte. De samenwerking tussen de longarts, huisarts, bedrijfsarts en arbeidshygiënist zorgden vervolgens voor belangrijke inzichten, die van grote toegevoegde waarde zijn voor een goede behandeling en om verergering van klachten te voorkomen.

De relatie tussen werk en longziekten wordt in veel gevallen niet of pas in een laat stadium gelegd. Ook patiënten staan lang niet altijd stil bij een mogelijke relatie tussen de longklachten en blootstelling aan stoffen op het werk.

Cijfers

In 15% van de gevallen van COPD en astma en in 25% van de gevallen van longfibrose en andere interstitiële longziekten is er een relatie met blootstelling aan stoffen op het werk (Blanc et al., 2019). Blootstelling aan bepaalde stoffen tijdens het werk kunnen bovendien ziektes veroorzaken zoals long(vlies)kanker, silicose en andere interstitiële longandoeningen. Maar ook kunnen klachten van astma en COPD door beroepsmatige blootstelling verergeren. Zowel longartsen als praktijkhulpverleners bij huisartsen geven aan dat er vaker een relatie bleek te zijn tussen het werk en klachten dan zij aanvankelijk dachten. Ook nadat de pilots zijn beëindigd zijn zij daarom doorgegaan met het vragen naar een mogelijke relatie tussen de klachten en het werk.

Pilots signaleren beroepslongziekten

Om de zorg voor patiënten met een beroepslongziekte te verbeteren heeft de LAN met subsidie van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in 2019 twee pilots 'signaleren beroepslongziekten' opgezet (den Besten et al., 2020). In één pilot werkten acht huisartsenpraktijken mee van zorggroep Cohesie in Noord-Limburg (eerstelijns zorg). De tweede pilot vond plaats in het Franciscus Gasthuis & Vlietland in Rotterdam (tweedelijns zorg). Gedurende een half jaar hebben longverpleegkundigen en praktijkondersteuners patiënten bevraagd op werkgerelateerde luchtwegklachten. Dit gebeurde aan de hand van 4 signaleringsvragen. Casussen waarbij een relatie met het

werk werd vermoed, werden vervolgens besproken in een multidisciplinair overleg (MDO). Hierbij waren zowel een bedrijfsarts als een arbeidshygiënist aanwezig. Hun expertise bleek van grote toegevoegde waarde en nodig om tot een goede beoordeling te komen van werkgerelateerde casuïstiek.

Zo was er iemand die in een tuincentrum werkt. Uit de beschrijving van de werkzaamheden kon de arbeidshygiënist vertellen dat deze persoon tijdens het werk werd blootgesteld aan onder andere schimmels en endotoxinen. Maar net zo belangrijk was om een breder beeld te schetsen van de werksituatie. Bij dit soort werk wordt er veel naar binnen en naar buiten gelopen. De bedrijfsarts kon daaraan toevoegen dat iemand met de beschreven medische voorgeschiedenis uitermate heftig reageert op de prikkels. De patiënt kreeg een handspirometer mee, een apparaatje waarmee het negatieve effect van temperatuurswisselingen op de longfunctie kon worden geobjectiveerd. De longarts kon de patiënt vervolgens adviseren om aanpassingen op de werkplek te doen en voor meer hulp contact op te nemen met de eigen bedrijfsarts.

Preventie en beroepskeuze

Hoewel het bij een huisarts of longarts vaak gaat om mensen die al longklachten hebben, zijn er ook voorbeelden te noemen waarbij preventief winst is te behalen. Zo waren er tijdens de pilots twee voorbeelden van jonge mensen die nog aan het begin van hun carrière stonden en waarmee de longarts het gesprek aanging over de beroepskeuze. Eén van hen, met een behoorlijke voorgeschiedenis van longproblemen, ging een beroepsopleiding volgen in een omgeving met veel lasdampen. Iemand die zo jong is, kan nog overwegen om iets anders te gaan doen. In dit geval is het de keuze tussen een leven lang veel medicatie of niet. De longarts kan iemand hiermee van waardevolle informatie voorzien.

Rol arbeidshygiënist

Uit recente onderzoeken in opdracht van de Nederlandse

¹ Everlution

² Long Alliantie Nederland

Vereniging voor Arbeidshygiëne kwam ook al naar voren dat er behoefte is aan meer samenwerking tussen de bedrijfsarts en de arbeidshygiënist als het gaat om werkgerelateerde longklachten (zie ook www.arbeidshygiene.nl/beroepsziekten/arboprofessional/). Uit de pilots van de LAN blijkt de specifieke kennis van de arbeidshygiënist ook voor huisartsen en longartsen van grote waarde. Arbeidshygiënist kunnen het beeld bij artsen inkleuren. Ze kunnen meer beeld geven bij de arbeidsomstandigheden en kunnen informatie geven over de stoffen en de mogelijke reacties op de longen. Daarmee kunnen de artsen beter advies geven aan de patiënt, bijvoorbeeld door te kijken of klachten afnemen als bepaalde werkzaamheden worden vermeden.

Rol bedrijfsarts

Bedrijfsartsen kunnen de brug slaan tussen artsen en arbodeskundigen. Zij zijn goed op de hoogte van wet- en regelgeving en wat wel of niet kan worden verwacht van de werkgever. Met enige regelmaat blijkt de drempel om in gesprek te gaan met de bedrijfsarts of de werkgever te hoog. Patiënten hebben het gevoel hebben 'dat het toch niets uitmaakt' of zijn zelfs bang om hun baan te verliezen. Dit speelt bijvoorbeeld bij tijdelijke (uitzend)krachten, maar ook bij patiënten in een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt. Als patiënten mondig genoeg zijn, blijken werkgevers regelmatig bereid om mee te denken. Bovendien zit de oplossing soms in relatief kleine aanpassingen. Een universitair docent bleek, na een test met een handspirometer, veel last te hebben van het hoogpolige tapijt in zijn werkkamer. Nadat dit is verwijderd, zijn de longwaarden aanzienlijk verbeterd en had hij minder medicijnen nodig.

Aanpak beroepslongziekten in Nederland

De pilots die de LAN uitvoerde laten zien dat arbocuratieve samenwerking van grote toegevoegde waarde is voor werknemers met longklachten, al dan niet veroorzaakt door het werk.

Voor preventie van beroepslongziekten is een brede aanpak nodig waarbij wordt gekeken naar mogelijke maatregelen op de werkplek. Dit vraagt om een goede samenwerking tussen longartsen, bedrijfsartsen en arbeidshygiënist. Patiënten met werkgerelateerde longklachten zijn gebaat bij tijdige signalering, zodat verergering van klachten wordt voorkomen en preventieve acties kunnen worden ingezet.

Niet alleen de patiënt is daarmee geholpen, het kan er ook voor zorgen dat klachten bij collega's worden voorkomen. In de komende periode zet de LAN zich in om de aanpak uit de pilots ook in andere regio's in te zetten. Daarnaast wordt er dit najaar in opdracht van het Ministerie van SZW een landelijk expertisecentrum stoffengerelateerde beroepsziekten opgericht. Dit expertisecentrum heeft als doel om kennis te bundelen en samenwerking tussen verschillende expertises te stimuleren om zo beroepsziekten te voorkomen. De verwachting is dat beroepslongziekten hierdoor prominenter op de agenda komen en er meer aandacht komt voor blootstelling aan stoffen op het werk.

Werk en longen check voor werknemers

Met de Werk en longen check kunnen werknemers zelf aan de hand van 6 vragen nagaan of ze op het werk worden blootgesteld aan (gevaarlijke) stoffen en of dit effect heeft op de longen. De check geeft inzicht in risico's en geeft maatregelen aan die helpen om blootstelling te voorkomen. De tool bevat factsheets met branche-specifieke informatie. Recent zijn, in overleg met de betrokken branches, de teksten herzien en links toegevoegd naar concrete verdere informatie. De Werk en longen check is gratis beschikbaar via www.werklongencheck.nl.

Literatuur

- Blanc PD, Annesi-Maesano I, Balmes JR, Cummings KJ, Fishwick D, Miedinger D, Murgia N, Naidoo RN, Reynolds CJ, Sigsgaard T, Torén K, Vinnikov D, Redlich CA. (2019) The Occupational Burden of Nonmalignant Respiratory Diseases. An Official American Thoracic Society and European Respiratory Society Statement. *Am. J. Respir. Crit. Care Med.*; 199 (11): 1312-1334 (doi: 10.1164/rccm.201904-0717ST).
- den Besten LAA, Raaijmakers T, Rooijackers JM, de Groene GJ, Rolink EP. Pilots signaleren beroepslongziekten. Verslag van twee pilots in de eerste en tweede lijn. Long Alliantie Nederland (LAN), 17 februari 2020. Het rapport is beschikbaar via <http://www.longalliantie.nl/beroepslongziekten/> of de volgende link http://www.longalliantie.nl/files/6615/8375/1133/Rapport_Pilots_signaleren_beroepslongziekten_LAN.pdf.